

Силабус курсу Географія	
Освітній ступінь – перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність: 014.05 Середня освіта (Природничі науки) Освітньо-професійна програма Середня освіта (Природничі науки) Кількість кредитів – 5 Рік підготовки, семестр – 3 рік, 5 семестр Компонент освітньої програми: обов'язкова Дні занять: згідно розкладу навчальних занять Консультації: згідно з графіком індивідуальної роботи	
Мова викладання: українська	

Керівник курсу

к. геогр. н., викл. **Семеген Оксана Олегівна**

Контактна інформація

o.o.semegen@gmail.com; +38(0352) 43-61-54; 067-89-68-555

Анотація дисципліни

Мета навчальної дисципліни — формування у студентів системи знань і вмінь про Землю як природний комплекс, особливості географічної оболонки, її компоненти та взаємозв'язки між ними; про географічну диференціацію природи Землі від загальнопланетарного до регіонального рівня; про географічні подорожі та дослідження нашої планети; особливості зображення земної кулі на глобусі й карті, кількість і розміщення населення, людські раси, положення України та окремих держав на політичній карті світу; роль географічної оболонки у житті людства, види господарської діяльності, вплив суспільства на природні умови, екологічні виклики сьогодення. Оволодіння основними географічними уявленнями, поняттями та термінологією. Розвиток пізнавального інтересу до об'єктів і процесів навколишнього світу; розвиток картографічної грамотності, формування практичних умінь щодо знаходження, систематизації та презентації різноманітної географічної інформації; навчитися встановлювати зв'язки в системі географічних знань, а також застосовувати отримані географічні знання і вміння у повсякденному житті.

Навчальний контент

№	Теми	Результати навчання
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ГЕОГРАФІЯ ЯК СИСТЕМА НАУК. ЗЕМЛЯ У ВСЕСВІТІ. ГЕОГРАФІЧНЕ ПІЗНАННЯ ЗЕМЛІ. ПЛАН І КАРТА. ГЕОГРАФІЧНА ОБОЛОНКА.		
1.	Тема 1. Географія як система наук. Структурні компоненти географії. Геосистема, її рівні. Пізнавальна та конструктивна роль географії. Вклад українських вчених у розвиток географічної науки.	Знати: <ul style="list-style-type: none"> - об'єкти вивчення географії, складові географічної науки, основні джерела географічних знань та методи географічних досліджень; - будову Сонячної системи, форму та розміри Землі, рухи Землі в Сонячній системі, ознаки понять «тропіки», «полярні кола», особливості зміни часу на Землі; - особливості зображення Землі на картах у давнину; - відомих мореплавців та мандрівників (Марко Поло, Христофора Колумба, Фернана Магеллана), які здійснили видатні географічні відкриття в різні епохи; - сучасні географічні дослідження; - різні способи орієнтування на місцевості; - способи зображення Землі, види масштабів, відмінності між планом і топографічним планом та картою, абсолютною і відносною висотою місцевості, об'єкти місцевості за планом та його умовні знаки; читання плану та карти, використовуючи умовні знаки та легенду карти; відмінності різних видів масштабу, особливості орієнтування плану місцевості;
2.	Тема 2. Земля у Всесвіті. Сонячна система. Форма та розміри Землі. Рухи Землі в Сонячній системі. Зміна часу на Землі.	
3.	Тема 3. Географічне пізнання Землі. Уявлення про Землю в стародавньому світі. Пошуки шляху до Індії. Відкриття материків. Перші навколосвітні подорожі. Сучасні географічні дослідження. Географічні відомості про Україну від античних часів до сучасності.	
4.	Тема 4. План місцевості і	

	<p>географічна карта. Способи зображення Землі. Масштаб. Сторони горизонту, орієнтування на місцевості. Абсолютна і відносна висоти точок. Типи географічних карт. Градусна сітка Землі. Географічні координати. Окомірна зйомка місцевості. Україна на найдавніших картах європейських картографів. Розвиток української картографії.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - лінії градусної сітки: паралелі, меридіани, екватор, нульовий меридіан, ознаки понять «географічна широта», «географічна довгота», координати свого населеного пункту; - особливості будови та меж географічної оболонки. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - добирати географічну інформацію з різних джерел та визначати її корисність; виконувати спостереження за змінами у природі; - аналізувати інформацію про географічні дослідження у XX та на початку XXI ст.; порівнювати дослідження Землі у сучасну добу з тими, що мали місце в більш ранні епохи; - користуватися компасом для визначення сторін горизонту та азимуту; визначати азимут та напрямки на різні об'єкти на місцевості; складати схему маршруту руху; порівнювати інструментальні та візуальні способи орієнтування на місцевості; - визначати масштаб плану і карти, абсолютну і відносну висоту місцевості за допомогою горизонталей та за шкалою висот; вимірювати відстані на плані і карті за допомогою масштабу; розв'язувати задачі з різними видами масштабу; порівнювати зображення місцевості на глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, плані, карті; - користуватися градусною сіткою для визначення географічних координат; визначати географічні координати об'єктів, населених пунктів; порівнювати географічну широту і географічну довготу за градусними вимірами; - аналізувати історію розвитку географічної оболонки, характеризувати її речовинний склад.
5.	<p>Тема 5. Будова географічної оболонки, історія її розвитку. Речовина, межі, складові географічної оболонки.</p>	

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ЛІТОСФЕРА. АТМОСФЕРА.

6.	<p>Тема 6. Літосфера. Внутрішня будова Землі. Зовнішні сили Землі. Вивітрювання. Робота текучих вод, вітру, льодовиків. Внутрішні сили Землі. Рухи літосфери. Магматизм. Походження материків і океанів. Мінеральні та гірські породи.</p>	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - внутрішні шари Землі, склад материкової та океанічної земної кори, суттєві ознаки понять «літосфера», «земна кора», «мінерали», «гірські породи», «корисні копалини», «рельєф», «рівнини», «гори», форми рельєфу своєї місцевості; - літосферні плити, сейсмічні пояси, найбільші вулкани, різні, у тому числі, й унікальні форми рельєфу; правила поведінки під час землетрусу; приклади магматичних, осадових і метаморфічних гірських порід; - суттєві ознаки понять «погода», «клімат», «синоптична карта», елементи погоди, теплові пояси Землі, світові центри спостереження за погодою; приклади хмар, різних за формою, прогнозів погоди, основних типів клімату; причини і наслідки зміни погоди і клімату. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначати абсолютну і відносну висоту рівнин і гір за шкалою висот; розрізняти магматичні, осадові й метаморфічні гірські породи; порівнювати рівнини і гори за висотою, походженням, розміщенням на суходолі або в океанах; - спостерігати і фіксувати зміни елементів погоди; будувати графіки ходу температури, діаграми розподілу опадів за певний період, розу вітрів; добирати відповідні джерела географічної інформації для ознайомлення з атмосферними процесами; користуватися термометром, барометром, гігрометром; порівнювати погоду різних типів у своїй місцевості в різні пори року та її вплив на здоров'я людей; аналізувати зміни температури повітря, атмосферного тиску
7.	<p>Тема 7. Літосфера (рельєф). Основні форми рельєфу суходолу: гори і рівнини, їх різноманітність та утворення. Рельєф дна океану. Серединно-океанічні хребти. Унікальні форми рельєфу, їх охорона. Рельєф, тектонічна будова та корисні копалини України.</p>	
8.	<p>Тема 8. Атмосфера. Будова атмосфери. Погода. Температура повітря. Атмосферний тиск. Вітер. Вологість повітря. Хмарність, атмосферні опади.</p>	
9.	<p>Тема 9. Атмосфера (клімат). Кліматотвірні чинники. Сонячна радіація, підстилаючи поверхню. Атмосферна циркуляція. Повітряні маси. Атмосферні фронти. Кліматичні пояси і області Землі.</p>	

	Клімат і кліматичні ресурси України.	протягом доби, сезону, року та їх розподіл на Землі за картою.
<i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ГІДРОСФЕРА. БІОСФЕРА. ПРИРОДНІ КОМПЛЕКСИ. ЗЕМЛЯ – ПЛАНЕТА ЛЮДЕЙ. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ. ЗАКОНИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОБОЛОНКИ.</i>		
10.	Тема 10. Гідросфера (води Світового океану). Склад гідросфери. Світовий океан, його частини. Властивості вод Світового океану. Рухи води в Світовому океані. Господарське значення морів та океанів.	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суттєві ознаки понять «океан», «море», «затока», «протока», «острів», «океанічна течія», «річка», «озеро», «болото», «льодовик», «багаторічна мерзлота», «підземні води»; приклади морів, заток, проток, островів, річок, озер, штучних водойм; причини і наслідки рухів води в Світовому океані, особливості живлення і режиму вод суходолу; негативні наслідки паводків, повеней і цунамі; - компоненти біосфери, суттєві ознаки понять «біосфера», «грунти», «рослинність», «тваринний світ», види рослин і тварин, які поширені у своїй місцевості; особливості поширення ґрунтів і живих організмів на земній кулі, вплив людини на компоненти біосфери; - компоненти біосфери, суттєві ознаки понять «біосфера», «грунти», «рослинність», «тваринний світ», види рослин і тварин, які поширені у своїй місцевості; особливості поширення ґрунтів і живих організмів на земній кулі, вплив людини на компоненти біосфери; - кількість населення на Землі та в Україні, людські раси; - глобальні проблеми людства; - загальні природничі й організаційні закони географічної оболонки Землі. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - характеризувати особливості розподілу води між Світовим океаном і водами суходолу за відповідною діаграмою, глибини океанів і морів за шкалою глибин, залежність напрямку і характеру течії річок від рельєфу, видів живлення та режиму вод суходолу від клімату; розрізняти способи зображення вод суходолу на плані та карті, озера за походженням їх улоговин і стоком, типи боліт, покривні та гірські льодовики, штучні водойми, типи підземних вод; - порівнювати види рослин і тварин, що поширені на різних широтах земної кулі; - порівнювати особливості основних природних зон Землі; - аналізувати карти густоти населення та людських рас; називати найбільші за площею та кількістю населення держави світу і держави-сусіди України; - визначати людські раси за зовнішніми ознаками, густоту населення в різних регіонах земної кулі; - характеризувати види господарської діяльності та її наслідки; - характеризувати ресурсні властивості географічної оболонки.
11.	Тема 11. Гідросфера (води суходолу). Ріки. Озера. Болота. Підземні води. Льодовики та багаторічна мерзлота. Водні ресурси України.	
12.	Тема 12. Біосфера, її склад, межі, взаємозв'язок з іншими оболонками Землі. Ґрунтовий покрив, властивості ґрунтів. Вплив господарської діяльності на ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ суходолу та океану. Ґрунти, рослинність і тваринний світ.	
13.	Тема 13. Природні комплекси, їх особливості в межах географічної оболонки. Зональні, азональні природні комплекси. Закономірності зміни природних комплексів. Фізико-географічне районування, природні комплекси України.	
14.	Тема 14. Земля – планета людей. Чисельність, розміщення населення на планеті. Людські раси. Держави на політичній карті світу. Населення України.	
15.	Тема 15. Глобальні проблеми людства: політичні, народонаселення, екологічні, економічні, продовольчі, соціальні, подолання відсталості країн, які розвиваються. Глобальні прогнози. Рациональне використання та охорона природних умов і природних ресурсів України. Глобальні проблеми людства та їх прояви на території України.	
16.	Тема 16. Загальні природничі й організаційні закони географічної оболонки Землі. Географічні наслідки рухів Землі в космосі. Закономірності розвитку географічної оболонки. Літосфера, геологічне середовище. Ресурсні	

властивості літосфери. Атмосфера та системи Землі. Кліматичні умови, ресурсний потенціал атмосфери. Гідросфера та системи Землі, Світовий океан. Води суходолу. Біосфера та системи Землі. Ґрунти.	
--	--

Формування програмних компетентностей і результатів навчання

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 2	Здатність цінувати українську національну культуру, виражати національну культурну ідентичність, виявляти повагу до мультикультурності у суспільстві; зберігати й примножувати моральні та наукові цінності на основі розуміння історії та закономірностей розвитку природничих наук, їх значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.
ЗК 5	Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз, критичну оцінку та інтерпретацію інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в професійній діяльності, дотримуючись норм академічної доброчесності.
ЗК 7	Здатність до системного та критичного мислення, логічного обґрунтування позиції та висловлювання власної думки.
ЗК 8	Здатність до генерування нових ідей на основі виявлення та розв'язання проблем; ініціативності, творчості та підприємливості в професійній діяльності; вміння адаптовуватися, самоорганізовуватися та діяти в нових ситуаціях.
СК 1	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою; розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.
СК 8	Здатність розкривати загальну структуру природничих наук, оперувати сучасною термінологією та основними видами наукових знань; характеризувати природні системи різного рівня організації на основі їх цілісності та взаємозалежності.
СК 9	Здатність аналізувати досягнення природничих наук, виявляти їх роль для забезпечення сталості розвитку природних і соціальних систем, реалізовувати стратегію сталого розвитку біосфери та суспільства.
СК 10	Здатність застосовувати основні методи дослідження природничих наук у процесі пізнання об'єктів та явищ природи, встановлення причинно-наслідкових та взаємозв'язків у природі.
СК 12	Здатність організовувати навчально-дослідницьку і проєктну діяльність з природничих наук в системі урочної, позаурочної, позакласної та позашкільної роботи.
Програмні результати навчання	
ПРН 4	Уміння застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення учнів; розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчальних предметів (фізики, хімії, біології, природничих наук).
ПРН 5	Уміння здійснювати пошук, аналіз, критичну оцінку та інтерпретацію інформації з різних джерел, використовувати цифрові освітні ресурси та технології в професійній діяльності.
ПРН 6	Знання сучасної системи організації природи та методології природничо-наукового пізнання, усвідомлення ролі природничих наук для забезпечення сталості розвитку природних і соціальних систем, реалізації стратегії сталого розвитку біосфери та суспільства.
ПРН 7	Оперування сучасною науковою термінологією, поняттями, законами, концепціями, вченнями,

	теоріями природничих наук (фізики, хімії, біології) та математичним апаратом для формування природничо-наукової картини світу; розуміння цілісності та взаємозалежності природних систем різного рівня організації.
ПРН 9	Знання змісту природничої освітньої галузі, навчальних предметів фізики, хімії, біології, природничих наук; вимог до результатів навчання здобувачів освіти за державними стандартами освіти, типовими/модельними освітніми програмами.
ПРН 11	Уміння добирати та застосовувати сучасні форми, методи, засоби та інноваційні технології навчання для формування та розвитку ключових і предметних компетентностей, наскрізних умінь і навичок, ціннісного ставлення, системного та критичного мислення учнів засобами навчальних предметів природничої галузі та інтегрованого навчання.
ПРН 12	Уміння здійснювати різні види фізичного, хімічного та біологічного експерименту в лабораторних та польових умовах з дотриманням безпечних умов праці та охорони навколишнього середовища; інтерпретувати результати досліджень та формулювати аргументовані висновки.
ПРН 14	Уміння застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту навчальних предметів/інтегрованих курсів під час проведення навчальних занять, вирішувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань з різних освітніх галузей.

Літературні джерела

Базова (основна)

1. Бойко Р. Д., Чернюк Г. В. Основи фізичної географії. Київ : ІСДО, 1995. 288 с.
2. Географічний атлас світу. / Гол. ред. І. Дрогушевська; відп. ред. В. Радченко; худож.-оформ. М. Гутман. – Київ: Картографія, 2018. 184 с.
3. Географія України: Навч. посіб. / За ред. проф. В. Б. Некоса. Харків, 1993. 184 с.
4. Географія. Світи, регіони, концепти / Geography. Realms, Regions, and Concepts / Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій; [пер. з англ.: Д. Олесевич та ін.]. Київ: Либідь, 2004. 738 с.
5. Голиков А. М., Олійник Я. В., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник. К: Либідь, 1996. 320 с.
6. Економічна і соціальна географія світу: Навч. посіб. / За ред. Кузика С. П. Львів: Світ, 2002. 672 с.
7. Заставний Ф. Д. Географія України: У 2 кн. Л.: Світ, 1994. 472 с.
8. Кукурудза С. І. Біогеографія: Підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 504 с.
9. Мащенко О. М. Загальне землезнавство: Навчальний посібник. Полтава: Вид-во ПДПУ, 2010. 73 с.
10. Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру; голов. ред. Л. Г. Руденко; голова ред. кол. Б. Є. Патон. К.: ДНВП «Картографія», 2007. 435 с.
11. Третяк А. М. Землезнавство // Енциклопедія сучасної України / ред. кол.: І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ. К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. Т. 10. 712 с.
12. Федорища Р. П. Загальне землезнавство: Навч. посіб. К.: Вища шк., 1995. 223 с.
13. Чернюк Г., Лихолат В. Метеорологія і кліматологія: Навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 112 с.
14. Шаблій О. І. Суспільна географія / О. І. Шаблій. У трьох книгах. Кн. 1. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
15. Шелудченко Б. А. та ін. Загальне землезнавство / за ред. Б. А. Шелудченка. Кам'янець-Подільський; Бережани: Сисин О. В, 2011. 164 с.

Додаткова

16. Адаменко О., Рудько Г. Землелогія. Еколого-ресурсна безпека Землі. К.: Академпрес, 2009. 512 с.
17. Білявський Г. О., Фурдуй Р. С. Основи екологічних знань: Підручник. К.: Либідь, 1995. 288 с.
18. Волошин І. І. Загальне землезнавство: навчальний посібник для вузів. Ніжин: Вид-во Ніжинського педагогічного університету імені М. Гоголя, 2002. 294 с.
19. Волошин І. І., Уварова А. Є. Загальне землезнавство: Практикум. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2000. 238 с.
20. Географічна енциклопедія України: В 3 т. К.: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1989. 993 с.
21. Соціально-економічна географія України: Навч. посіб. / За ред. проф. О. І. Шаблія. Л.: Світ, 1994. 608 с.
22. Чорний І. Б. Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства: Навч. посіб. К.: Вища шк., 1995. 240 с.

Електронні ресурси

1. Наукова бібліотека ТНПУ імені Володимира Гнатюка.
2. Бібліотека кафедри географії та методики її навчання.
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
4. Журнали: Український географічний журнал; Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія.
5. Інтернет-ресурси.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання тем (модулів) відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань заборонені (у т.ч. мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та виконання розрахунків лабораторних завдань.

Політика щодо відвідування. Присутність на занятті є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-5): тести, завдання	20
Модуль 2 (теми 6-9): тести, завдання	32
Модуль 3 (теми 10-16): тести, завдання	28
Підсумковий контроль: тести	20
Сума	100

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) робоча програма навчальної дисципліни;
- 2) навчальний контент (повний текст лекцій, лабораторних занять, зразки тестових завдань);
- 3) тематика та зміст лабораторних робіт;
- 4) питання для самостійної роботи, поточного і підсумкового контролю;
- 5) електронне навчання у системі Moodle;
- 6) забезпечення дисципліни навчальними інформаційними джерелами.